

A Kúria gyakorlatából

BERKES BÁLINT

Between December 2014 and February 2015, the Curia of Hungary rendered important decisions in respect of the following fundamental rights issues: right to the protection of one's family life [Article VI, paragraph (1) of the Fundamental Law], equality before the law and the prohibition of discrimination [Article XV, paragraphs (1) and (2) of the Fundamental Law], the public task of providing social security to all Hungarian citizens by the State [Article XIX, paragraphs (1) and (2) of the Fundamental Law], right to a fair trial and right of appeal [Article XXVIII, paragraphs (1) and (7) of the Fundamental Law].

A Kúria ítélkező tanácsai 2014. december 1-je és 2015. február 15-e között az Alaptörvény alapvető jogokat és kötelességeket szabályozó, *Szabadság és felelősség* című fejezetéhez kapcsolódóan több alapjog érvényesülését is vizsgálták, így döntéseket hoztak a családi élet tiszteletben tartásához fűződő jogot, a törvény előtti egyenlőséget és a hátrányos megkülönböztetés tilalmát, a szociális biztonságra törekvés állami feladatait, a tisztességes eljáráshoz való jogot és a jogorvoslathoz való jogot érintő ügyekben.

A családi élet tiszteletben tartásához fűződő jog [az Alaptörvény VI. cikkének (1) bekezdése] tekintetében a Kúria egy idegenrendészeti ügyben hozott közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata iránt indított perben a felülvizsgálattal támadott jogerős ítéletet hatályában fenntartó ítéletet hozott.

Az idegenrendészeti ügyben érintett, uniós állampolgársággal nem rendelkező külföldi felperes 2008 novemberében érkezett Magyarországra. Kereső tevékenység folytatása célú tartózkodási engedélyének meghosszabbítása iránt 2012-ben előterjesztett kérelmét a hatóság elutasította, és a felperest az Európai Unió tagállamainak területéről származási országa területére kiutasította. A jogerős határozattal szemben előterjesztett felperesi keresetet a bíróság elutasította. A kiutasítás hatálya alatt álló felperes ezt követően 2013-ban újabb, kereső tevékenység folytatása célú tartózkodási engedély iránti kérelmet terjesztett elő, amelyet a hatóság ismét jogerősen elutasított. A jogerős határozattal szembeni újabb felperesi keresetet az elsőfokú bíróság elutasította.

A jogerős ítélettel szemben benyújtott felülvizsgálati kérelmében a felperes többek között hangsúlyozta, hogy bár a hatóság a korábbiakban tartózkodási célját nem családi együttélésre tekintettel, hanem kereső tevékenység céljából ismerte el, házastársa és közös kiskorú gyermekeik is jogszerűen tartózkodnak Magyarország területén. Emiatt a kiutasítás végrehajtása sértené az Alaptör-

vény VI. cikkének (1) bekezdésében foglalt, a családi élet tiszteletben tartásához fűződő jogát.

A Kúria a felperes felülvizsgálati kérelmét nem találta alaposnak. Ítéletének indoklásában kifejtette, hogy nem tudott figyelemmel lenni a felperes azon előadására, mely szerint miután családtagjai is jogszerűen tartózkodnak Magyarország területén, a kiutasítás végrehajtása sértené a családi élet tiszteletben tartásához fűződő jogát. Amellett ugyanis, hogy a felperes a tartózkodási engedély megadását kereső tevékenység folytatása céljából kérte, családi körülményeire keresetében sem hivatkozott (a Kúria Kfv.III.37.843/2014/6. számú ítélete).

A törvény előtti egyenlőséggel és a hátrányos megkülönböztetés tilalmával [az Alaptörvény XV. cikkének (1) és (2) bekezdése], valamint ezekhez kapcsolódóan bizonyos ügyekben a tisztességes eljáráshoz való joggal [az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdése] a Kúria öt esetben foglalkozott.

Az első ügyben a Kúria a devizahitel-szerződések általános szerződési feltételeihez kapcsolódó törvényi vélelem megdöntése iránti perben tett fontos megállapításokat. E per felperesi álláspontja szerint a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (Fkjt.) több rendelkezése ellentétes az Alaptörvény XV. cikkének (1) bekezdésében, illetve az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 8. §-ában és 9. §-ában foglalt hátrányos megkülönböztetés tilalmával. A felperes hivatkozása szerint az Fkjt. indokolatlanul diszkriminálja a pénzügyi intézményeket más szolgáltatókkal szemben, mivel az Fkjt. csak a pénzügyi intézmények által kötött fogyasztói kölcsönszerződésekre vonatkozik, holott más szolgáltatók is kötnek hasonló egyoldalú szerződésmódosítási kikötést tartalmazó fogyasztói szerződéseket. A felperesi álláspont szerint az Fkjt. a hatálya alá tartozó és a hatálya alá nem tartozó szerződések között, illetve a hatálya alá tartozó egyes szerződések között is diszkriminál.

Az Alkotmánybíróság egyenlőséggel kapcsolatos joggyakorlata szerint alkotmányellenes megkülönböztetés csak összehasonlítható – azonos csoportba tartozó – személyi körben lehetséges; az a szabályozás, ami nem személyi körre vonatkozóan állapít meg eltérő jogokat és kötelezettségeket, nem hozható alkotmányjogilag értékelhető összefüggésbe az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdésében foglalt megkülönböztetés tilalmával [26/2013. (X. 4.) AB határozat]. Ebből következően az Fkjt. a hatálya alá tartozó és a hatálya alá nem tartozó szerződések közötti, illetve a hatálya alá tartozó egyes szerződések közötti megkülönböztetés az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése szempontjából nem értékelhető.

Azon felperesi előadás, hogy az Fkjt. csak a pénzügyi intézmények által kötött fogyasztói kölcsönszerződésekre vonatkozik, abból a szempontból nem releváns, hogy más típusú fogyasztói szerződések nem tartoznak az Fkjt. hatálya alá, mert ez nem személyi kör, hanem szerződéstípus szerinti megkülönböztetést jelent. Egyedül annak lehet alkotmányjogi megközelítésben jelentősége, hogy az Fkjt. – szövegének nyelvtani értelmezése alapján – nem vonatkozik olyan fogyasztói kölcsönszerződésekre,

amelyeket nem pénzügyi intézmények kötnek fogyasztókkal, e tekintetben ugyanis felmerülhet a személyi körre vonatkozó megkülönböztetés.

Mindezek alapján az Fkjt. nem tartalmaz olyan megkülönböztetést, ami személyi körre vonatkozóan állapít meg eltérő jogokat és kötelezettségeket, így rendelkezései nem hozhatóak alkotmányjogilag értékelhető összefüggésbe az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdésében foglalt megkülönböztetés tilalmával.

A felperes álláspontja szerint az Fkjt. több rendelkezése sérti az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljárásról való jogát, mert az Fkjt.-ben meghatározott polgári peres eljárás nem alkalmas az anyagi igazság érvényre juttatására, nem ad valóságos esélyt a pénzügyi intézményeknek a vélelem megdöntésére, indokolatlanul rövid törvényi határidőket határoz meg, megfosztja a felperesi oldalt a meghallgatás jogától és nem biztosítja a fegyverek egyenlőségét. Az Alkotmánybíróság részletesen vizsgálta a felperesi előadással azonos tárgyú indítványokat. Az AB határozata megállapította, hogy az Fkjt. rendelkezései alapján a feleknek érdemi és valós lehetőségük volt megfelelő hatékonysággal előadni az ügyeket, illetve a bíróságoknak lehetőségük volt az eléjük vitt tény- és jogkérdések érdemi vizsgálatára. E körben megállapította azt is, hogy az Fkjt.-ben foglalt határidők a tisztességes eljárásról való jog szempontjából nem aggályosak, illetve az Fkjt. rendelkezései nem sértik a fegyverek egyenlőségének követelményét (a Kúria Gfv. VII.30.387/2014/6. számú ítélete).

A második ügy tárgya szintén a devizahitel-szerződések általános szerződési feltételeihez kapcsolódó törvényi vélelem megdöntése volt. A Kúria elé terjesztett felülvizsgálati kérelmében a felperes többek között arra hivatkozott, hogy az Fkjt. sérti az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdésében foglalt diszkrimináció tilalmát, továbbá az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdése szerinti tisztességes eljárás elvébe is ütközik.

A Kúria ítéletének indokolásában utalt arra, hogy a jogerős ítélet meghozatalát követően az Alkotmánybíróság kihirdette a 34/2014. (XI. 14.) AB határozatát, mely az Fkjt. egésze, valamint 1. §-ának (1)-(3) és (6)-(7) bekezdései, 4-15. §-ai, valamint 19. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezéseket elutasította, a bírói kezdeményezéseket egyebekben visszautasította. Az Alkotmánybíróság az Fkjt. jelen eljárásban alkalmazandó rendelkezéseit nem találta az Alaptörvény hivatkozott bekezdéseibe ütközőnek, ezért e rendelkezésekre nézve az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezésére nem volt ok. Az Alkotmánybíróság kellő indokolás hiányában az Alaptörvény XV. cikke (1) bekezdésének sérelmére vonatkozó kérelmet visszautasította. A felperes által megsértett alaptörvényi rendelkezésként megjelöltek közül az Alkotmánybíróság határozata tehát érdemben az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdésével nem foglalkozott. A felperes szerint az Fkjt. azért ütközik a hátrányos megkülönböztetés tilalmába, mert az egyes jogalanyok, illetve egyes szerződések közötti különbségtétel indokolatlan, aránytalan és szankciós jellegű. Az Alaptörvény XV. cikke (2) bekezdésének megsértése a Kúria álláspontja szerint nem vetődhet fel, mert a felperes az Alaptörvény által védelemben részesítendő védett tulajdonságokkal nem rendelkezik, e védett tulajdonságok egy pénzintézetre ve-

títve értelmezhetetlenek, másrészt a felperes az Fkjt.v. szabályozási tárgyát, azaz egyes szerződéseket érintően vélt különbségtételt, erre pedig a felhívott alaptörvényi rendelkezés nem vonatkoztatható (a Kúria Pfv.V.21.792/2014/4. számú ítélete).

Az azonos tárgyú harmadik, negyedik és ötödik ügyben a Kúria az első ügyben hozott kúriai ítélet indokolásában foglaltakkal nagyrészt egyező megállapításokat tett (a Kúria Pfv.V.21.875/2014/5., Pfv.VI.21.849/2014/5. és Pfv.V.21.856/2014/5. számú ítéletei).

A szociális biztonságra törekvés állami feladatát [az Alaptörvény XIX. cikkének (1) és (2) bekezdése] érintően a Kúria egy társadalombiztosítási határozat bírósági felülvizsgálata iránt indított perben foglalkozott.

A perben az alperesi hatóság határozatával megszüntette a felperes rokkantsági nyugdíját. Határozatának indokolása szerint a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal első fokon eljáró szakértői bizottságának állásfoglalása alapján az alperes megállapította, hogy a felperes össz-szervezeti egészségkárosodása 50%-os mértékű, azonban a jelenlegi vagy az egészségkárosodását megelőző munkakörében komplex rehabilitációval foglalkoztatható, rehabilitálható, ezért komplex (intézményes) rehabilitációja javasolt, mindez pedig a felperes rokkantságának megállapítását kizárja. A másodfokú társadalombiztosítási szerv az elsőfokú határozatot helybenhagyta.

A közigazgatási és munkaügyi bíróság elutasította a felperes keresetét, amelyben a társadalombiztosítási határozatok felülvizsgálatát azért kérte, mert súlyos betegségei miatt a rehabilitálhatósága nem állapítható meg. A bíróság a közigazgatási eljárásban beszerzett szakhatósági állásfoglalások alapjául szolgáló szakvélemények, a perben elsőként kirendelt igazságügyi orvos-, foglalkoztatási és szociális szakértők együttes szakvéleménye, majd az alperes indítványára utóbb kirendelt igazságügyi orvos-, foglalkoztatási és szociális szakértők együttes véleménye, továbbá a perben eljáró szakértők írásbeli nyilatkozatai egybevetésével arra a következtetésre jutott, hogy a felperes rehabilitálható, ezért a társadalombiztosítási határozatok nem jogsabálysértők.

A jogerős ítélet ellen a felperes felülvizsgálati kérelemmel élt, e körben többek között az Alaptörvény XIX. cikke (1) bekezdésének bíróság általi megsértését sérelmezte. Álláspontja szerint az Alaptörvény XIX. cikkének (1) és (2) bekezdéséből következik, hogy a vele született gyógyíthatatlan betegségben szenvedő állampolgár a részére 1991-től folyósított szociális ellátásra való jogosultságát ne veszítse el. Utalt arra, hogy az ellátásban az alperes a határozat meghozataláig folyamatosan részesült, a jogosultság hiányát nem az egészségkárosodás mértéke, hanem a rehabilitálhatósága okán állapították meg, a perben kirendelt szakértői bizottság pedig arra a következtetésre jutott, hogy az állapotában javulás nem, csak rosszabbodás következhet be, és az állapota nem teszi lehetővé a rehabilitációt. Az újonnan kirendelt szakértői bizottság a tényekben egyetértett a korábbi szakértőkkel, valamely ok miatt mégis úgy foglalt állást, hogy a felperes rehabilitálható, a bíróság pedig ennek alapján úgy mérlegelt, hogy a felperes nem jogosult az ellátásra. A felperes az állam által nyújtott szociális ellátásra rá van szorulva, a hatóságoknak, bíróságoknak pedig feladata, hogy az állampolgárok jogainak gyakorlását elősegítsék, az Alaptörvényben foglalt szociális biztonság érvényesülését biztosítsák, amely feladatoknak az eljáró hatóságok és a bíróság sem tett eleget. A bíróságoknak a szociális

ellátásra vonatkozó jogszabályokat az Alaptörvénnyel összhangban kell értelmezniük, rendeltetésük a társadalom és annak minden egyes tagjának szolgálata igazságos és jó döntések meghozatalával. Az államnak pedig a társadalom tagjainak szociális biztonságára kell törekednie; mindezek alapján pedig a jogerős ítélet az Alaptörvénybe ütközik.

A Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) 206. § (1) bekezdésének megsértését a felperes a bizonyítékok helytelen értékelése, az Alaptörvényben biztosított szociális biztonság követelményének figyelmen kívül hagyása miatt állította azzal, hogy az alaptörvényi rendelkezés a jogszabályok értelmezésénél irányadó szempont. A bíróságnak a bizonyítékokat a felperes szociális érdekeit figyelembe véve kellett volna értékelnie, hogy a felperest ne zárja ki az állam által biztosított szociális védőhálóból. Végül utalt arra is, hogy a szakértői bizottságok abból vezették le a rehabilitálhatóságot, hogy a felperes munkát végez, a bíróság azonban a mérlegelés során nem vette figyelembe azt, hogy a felperes egészségi állapota miatt az öngondoskodás keretében csupán napi négy órában, rész munkaidőben vállal munkát; a szociális ellátásnak éppen ezt a keresetet kellene kiegészíteni.

A Kúria a felperesi felülvizsgálati kérelmet nem találta megalapozottnak, így a támadott jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. Határozatának indokolásában hivatkozott az Alaptörvény XIX. cikkét értelmező 40/2012. (XII. 6.) AB határozatra, melyben az Alkotmánybíróság rámutatott arra, hogy az Alaptörvény XIX. cikke nem jogokról, hanem jellemzően állami kötelezettségekről és államcélokról rendelkezik, annak alapján Magyarország törekszik arra, hogy minden állampolgárának szociális biztonságot nyújtson. Jogosultságról a rendelkezés két esetben szól: a (4) bekezdés állami nyugdíjra való jogosultságot említ, az (1) bekezdés pedig az állampolgárok anyasága, betegsége, rokkantsága, özvegysége, árvasága és önhibáján kívül bekövetkezett munkanélkülisége esetében garantálja a törvényben meghatározott támogatásra való jogosultságot.

A felperestől megvont ellátásra való jogosultság feltételeiről az Alaptörvény XIX. cikkének (1) bekezdése alapján törvény rendelkezik, a törvényben írt feltételek fennállásának vizsgálatától azonban a jogalkalmazó szervek, azaz a társadalombiztosítási szervek és a bíróságok a felperes értelmezésével ellentétben nem tekinthetnek el. Az Alaptörvény XIX. cikkének (1) és (2) bekezdéséből közvetlenül nem fakad jogosultság a szociális biztonság megteremtését célzó, egyes betegségi, rokkantsági és egyéb ellátásokra, az alaptörvényi rendelkezésből nem vezethető le az sem, hogy pusztán az egészségi állapota alapján, a rehabilitálhatóságra vonatkozó törvényi feltételre tekintet nélkül változatlanul részesülhessen a részére hosszú idő óta folyósított ellátásban (a Kúria Mfv.III.10.204/2014/6. számú ítélete).

Külön a tisztességes eljáráshoz való jog [az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdése] tekintetében a Kúria egy csődeljárásban hozott az adós és az egyik hitelező felülvizsgálati kérelmével támadott jogerős végzést hatályában fenntartó végzést. Az adós felülvizsgálati kérelmében hivatkozott az Alaptörvény XXVIII. cikke (1) bekezdésének bíróság általi megsértésére. E körben kifejtette, hogy a jogerős végzésben a másodfokú bíróság nem indokolta meg, hogy a fellebbezése indokait miért találta megalapozatlannak. Az nem elegendő hivatkozás, hogy a másodfokú bíróság nem ért egyet a Kúria

eseti döntésében kifejtett állásponttal, az indokolásnak ki kellett volna terjednie annak kifejtésére is, hogy a fellebbezés indokait miért tartja alkalmatlannak az elsőfokú végzés megváltoztatására. Az egyik hitelező a csődeljárásban ugyancsak felülvizsgálattal élt, felülvizsgálati kérelmében szintén utalt az Alaptörvény XXVIII. cikke (1) bekezdésének bíróság általi megsértésére. Érvelése szerint a jogerős végzés azért jogszabálysértő, mert az az elsőfokú bíróság végzésében foglaltakat mindenben osztotta, másrészt pedig megsértette az indokolási kötelezettségét, nem fejtette ki, hogy a fellebbezési indokait mely okból találta megalapozatlannak. A Kúria a felülvizsgálati kérelmeket nem találta alaposnak, végzésének indokolásában rögzítette, hogy a másodfokú bíróság a határozatát részletesen megindokolta, ezért nem állapítható meg az Alaptörvény hivatkozott bekezdésének megsértése (a Kúria Gfv.VII.30.319/2014/11. számú végzése).

A jogorvoslathoz való joggal [az Alaptörvény XXVIII. cikkének (7) bekezdése] a Kúria egy adóügyben hozott közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata iránt indított perben foglalkozott. A Kúria a felülvizsgálattal támadott ítéletet hatályon kívül helyező, továbbá az eljárás elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasító végzése indokolásában kifejtette, az Alaptörvény XXVIII. cikkének (7) bekezdése akként rendelkezik, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely jogát vagy jogos érdekét sérti. Az Alaptörvény 28. cikke értelmében a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak. A jogrendszer egysége is megköveteli, hogy minden jogszabályt ne csupán önmagában és funkcióját tekintve, hanem mindenekelőtt az Alaptörvénnyel összhangban, arra figyelemmel értelmezzenek a bíróságok. Az Alaptörvény értelmében nemcsak a bírósági, hanem az Alaptörvény XXIV. cikke folytán a közigazgatási hatósági eljárásokban is érvényesíteni kell a tisztességes eljárás követelményét. A hatóság fogalmába tágabb értelemben minden jogalkalmazó szerv beletartozik, így a közigazgatási szervek mellett a bíróságok is, ez utóbbiakra elsősorban az Alaptörvény XXVIII. cikke szerinti fair eljárás elve vonatkozik.

A Kúria – mivel a rendkívüli jogorvoslati eljárásban a Pp. 275. §-a értelmében csak a rendelkezésére álló adatok alapján dönthet, bizonyítást nem vehet fel, és nem vonhatja el az elsőfokú bíróság hatáskörét – érdemben nem hozhatott döntést, tehát nem teljesíthette azt a 6/2014. (II. 26.) AB határozatban előírt kötelezettséget sem, mely szerint a bíróság az alkotmánybírósági határozatokba és az Emberi Jogok Európai Egyezményébe ütköző jogszabályhelyet nem alkalmazhatja.

A Kúria ezért a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat meghozatalára kötelezte. Az elsőfokú bíróságnak az eljárását a Kúria végzésében kifejtett jogi álláspont figyelembevételével kell lefolytatnia, és ennek eredményeként érdemi döntését az eljárási és anyagi jogi jogszabályoknak megfelelően, az Alaptörvénnyel, az Alkotmánybíróság és az Emberi Jogok Európai Bírósága vonatkozó határozataival összhangban állóan kell meghoznia (a Kúria Kfv.V.35.096/2014/5. számú végzése).